

CENTAR ZA ANTIRATNU AKCIJU

11000 Beograd, Mačvanska 8, Srbija i Crna Gora, Tel/fax 011/344 1737 i 446 1332,
E-mail caa@caa.org.yu Internet adresa: www.caa.org.yu

CENTAR ZA UNAPREĐIVANJE PRAVNIH STUDIJA | CENTER FOR ADVANCED LEGAL STUDIES

11000 Beograd, Danijelova 32, Srbija i Crna Gora,
Tel/fax (+ 381 11) 249 7788; e-mail: cups@cups.org.yu

MODEL (jun, 2003)

**ZAKONA
O DOSIJEIMA SLUŽBE DRŽAVNE BEZBEDNOSTI REPUBLIKE SRBIJE**

I. Opšte odredbe

Sadržina zakona

Član 1.

(1) Ovim zakonom uređuje se postupanje sa dosijeima i podacima koji su vođeni u službi državne bezbednosti Republike Srbije od 13. maja 1944. godine do dana stupanja na snagu ovog zakona.

(2) Predmet ovog zakona su dosije i podaci koje su Bezbednosno – informativna agencija Republike Srbije (dalje: BIA), kao i ranije službe sa istim ili sličnim zadacima (dalje: ranije službe), vodile o građanima, grupama građana i organizacijama.

(3) Postupanje sa dosijeima i podacima koje se uređuje ovim zakonom, obuhvata: njihovu predaju Nacionalnoj agenciji za dosjee službe državne bezbednosti, rukovanje, korišćenje, obezbeđenje, kao i preuzimanje od strane Arhiva Srbije.

Cilj zakona

Član 2.

S obzirom na to da su, zbog prirode ranijih autoritarnih režima, BIA i ranije službe obrazovali dosjee i pribavljali podatke kršenjem ljudskih prava ili ih koristili za kršenje ljudskih prava, ovim zakonom se ti dosije i podaci čine dostupnim: da bi lica na koja se oni odnose, i njima bliska lica, mogla da sagledaju uticaj autoritarnih režima na sopstveni život, ostvare rehabilitaciju i razjasne sudbine svojih nestalih i umrlih; da bi se potpunije razjasnila priroda tih režima i uloga BIA i ranijih službi u

njima; da bi se zaštitili privatnost i druga prava ličnosti od povreda koje bi mogle biti učinjene korišćenjem dosijea i podataka; kao i da bi se ostvarile druge svrhe određene zakonom.

Dosije i podaci

Član 3.

(1) Dosije u smislu ovog zakona jeste svaka zbirka podataka koja se u BIA nalazi ili vodi o građaninu ili organizaciji pod njihovim imenom, odnosno nazivom, ili o grupi građana, kao i svaki drugi podatak o njima, bez obzira na to da li su podaci pribavljeni radom zaposlenih u BIA i ranijim službama ili saradnika BIA i ranijih službi, kao i bez obzira na to da li je dopušten način na koji su pribavljeni.

(2) Dosije u smislu ovog zakona jeste svaki oblik čuvanja informacija i svako sredstvo na kojem su informacije zabeležene, uključujući kartoteke, datoteke, dokumente, planove, filmove, fotografisane i fonografisane ili na drugi način zabeležene materijale, mašinski ili ručno sačinjene duplikate i kopije tih materijala, pomoćna sredstva za procenu i programe za automatsku obradu podataka.

(3) Dosije je i svaki dosije saveznih službi bezbednosti Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i Savezne Republike Jugoslavije, ako je takav dosije u posedu republičkih organa i organizacija.

(4) Odredbe o postupanju, kao i o pravima i obavezama koja se tiču dosijea, važe i za lične podatke o građaninu o kome ne postoji dosije pod njegovim imenom (dalje: treće lice).

(5) Odredbe iz stava 4. ovog člana važe i za grupu građana i organizaciju.

(6) Građaninom u smislu ovog zakona smatra se:

- 1) domaći državljanin;
- 2) stranac, ako je bilo kada u periodu od 13. maja 1944. godine do dana stupanja na snagu ovog zakona, imao jugoslovensko državljanstvo; i
- 3) stranac, koji nikad nije imao jugoslovensko državljanstvo, ako je dosije o njemu vođen od 27. aprila 1992. godine do dana stupanja na snagu ovog zakona, bez obzira na to na koje vreme se dosije odnosi.

(7) Saradnikom BIA i ranijih službi u smislu ovog zakona smatra se lice koje je svesno, dobrovoljno i prikriveno dostavljalo ili na drugi način učestvovalo u pribavljanju informacija radi obrazovanja dosijea.

Nacionalna agencija za dosijee službe državne bezbednosti

Član 4.

Nacionalna agencija za dosijee službe državne bezbednosti (dalje: Agencija) je samostalna i specijalizovana ustanova Republike Srbije, osnovana ovim zakonom, kod koje se nalaze dosije BIA i ranijih službi.

II. Predaja dosijea Agenciji

Obaveza predaje dosijea

Član 5.

(1) BIA će predati Agenciji sve dosijee, u roku od 30 dana od dana početka rada Agencije.

(2) Obaveza predaje svih dosijea iz stava 1. ovog člana odnosi se i na sve kopije dosijea koje nastanu od dana stupanja na snagu ovog zakona do dana predaje dosijea.

(3) Po proteku roka iz stava 1. ovog člana, nijedan dosije, duplikat ili kopija dosijea, kao ni pomoćno sredstvo za procenu ili program za automatsku obradu podataka iz dosijea na koje se odnosi ovaj zakon, ne smeju biti u posedu BIA.

(4) Izuzetno od odredaba stava 1. i 3. ovog člana, BIA će predati kopije, a privremeno, ali ne duže od dve godine od dana stupanja na snagu ovog zakona, zadržati originale onih dosijea koji su neophodni radi zaštite bezbednosti Republike Srbije, sprečavanja neposredne opasnosti po javnu bezbednost ili radi vođenja prekrivičnog, odnosno sudskog postupka, a za svaki zadržani dosije navešće razloge i pretpostavljeno vreme zadržavanja.

(5) Ako BIA smatra da i posle isteka roka od dve godine postoje razlozi iz stava 4. ovog člana, dužno je da takav dosije preda Agenciji, uz obrazloženi predlog da se pojedini podaci iz dosijea učine neprepoznatljivim.

Član 6.

(1) Svako kod koga se dosije nalazi bez pravnog osnova, dužan je da originale i kopije dosijea bez odlaganja preda Agenciji.

(2) Svako kod koga se dosije nalazi po pravnom osnovu, dužan je da o tome bez odlaganja obavesti Agenciju.

Obaveza obaveštavanja

Član 7.

BIA će obavestiti Agenciju i o svim dosijeima koji nisu u njenom posedu, a za koje zna da postoje ili su postojali.

Dosijeji drugih organizacija

Član 8.

(1) Agencija ima pravo da izvrši uvid i dobije kopije dosijea i drugih dokumenata Komunističke partije Jugoslavije, odnosno Saveza komunista Jugoslavije, drugih organizacija Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, kao i političkih partija koje su bile na vlasti u Republici Srbiji u periodu od 1991. godine do dana stupanja na snagu ovog zakona, ako se ti dosijeji i dokumenti odnose na:

- 1) građane o kojima su BIA i ranije službe vodili dosijee, i
- 2) usmeravanje aktivnosti BIA i ranijih službi.

(2) Državni organi i organizacije, političke partije, privatne institucije i pojedinci koji poseduju dosijee i dokumente iz stava 1. ovog člana dužni su da omoguće Agenciji uvid u navedene dosijee i dokumente i kopiranje istih.

(3) Troškove kopiranja i predaje dosijea i dokumenata iz stava 1. i 2. ovog člana snosi Agencija.

Zabrana narušavanja celovitosti dosijea

Član 9.

Zabranjuje se BIA i svakom drugom kod koga se dosijeji nalaze, da naruše celovitost dosijea, učine podatke nečitkim ili na drugi način neupotrebljivim, kao i da ih preinačuju.

Zahtev za prestanak ugrožavanja dosijea

Član 10.

Agencija će, kada postoji konkretna opasnost, zahtevati da sud zabrani BIA ili licu iz člana 9. ovog zakona da vrši radnju kojom se ugrožava dosije.

Mere zaštite dosijea

Član 11.

(1) Agencija će odmah po preuzimanju dosijea evidentirati dosijee i sačiniti njihov registar, odrediti nosioce poslova i odgovornosti u vezi sa dosijeima i preduzeti mere, odnosno predvideti postupke za njihovo čuvanje i zaštitu, saglasno principima o postupanju sa zbirkama ličnih podataka i odredbama ovog zakona.

(2) Dosijeji koji su u posedu Agencije moraju biti zaštićeni od neovlašćenog pristupa, uvida, čitanja ili drugog vida korišćenja, kopiranja, menjanja ili brisanja podataka u njima, kao i od uništavanja ili nestanka.

(3) Agencija će propisati i sprovesti potrebne organizacione i tehničke mere zaštite i obezbeđenja dosijea.

III. Nacionalna agencija za dosijee državne bezbednosti

1. Osnovne odredbe

Status i sedište

Član 12.

(1) Agencija je pravno lice.

(2) Sedište Agencije je u Beogradu.

Svojina, finansijski plan, sredstva i naknade za rad

Član 13.

(1) Nepokretnosti i druga sredstva koja koristi Agencija u svojini su Republike Srbije.

(2) Agencija ima svoj plan prihoda i rashoda, koji podnosi Narodnoj skupštini, radi uključivanja u budžet Republike Srbije.

(3) Sredstva za rad Agencije i naknade za rad članovima Saveta Agencije obezbeđuju se u budžetu Republike Srbije.

Pečat

Član 14.

Agencija ima pečat, koji sadrži pun naziv Agencije i grb Republike Srbije.

Statut

Član 15.

- (1) Agencija ima Statut kojim se uređuje unutrašnja organizacija i delatnost Agencije, u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Statut Agencije potvrđuje Narodna skupština.
- (3) Statut Agencije objavljuje se u "Službenom glasniku Republike Srbije".

Nadzor nad radom

Član 16.

- (1) Nadzor nad radom Agencije vrši Narodna Skupština.
- (2) Agencija najmanje jedanput godišnje podnosi Narodnoj Skupštini izveštaj o radu.

Posebni odnosi saradnje

Član 17.

Agencija naročito saraduje sa Arhivom Srbije i BIA, u oblasti stručnih i upravnih poslova od zajedničkog interesa.

2. Poslovi i ovlašćenja Agencije

Opšti katalog

Član 18.

- (1) Agencija obavlja poslove koji se odnose na: preuzimanje, evidentiranje, sređivanje, čuvanje, zaštitu, korišćenje, stavljanje na uvid i izdavanje dosijea i dokumenata koji se kod nje nalaze, kao i na davanje obaveštenja u vezi s njima, u skladu sa ovim zakonom i stručnim pravilima postupanja sa arhivskom građom.
- (2) U vršenju svojih poslova, Agencija ima javna ovlašćenja predviđena ovim zakonom (donošenje rešenja u upravnom postupku, vođenje javnih evidencija, izdavanje javnih uverenja, i drugo).

Odlučivanje rešenjem i sudska zaštita

Član 19.

- (1) Agencija odlučuje rešenjem o stavljanju na uvid dosijea i dokumenata koje čuva.
- (2) Rešenje iz stava 1. ovog člana konačno je u upravnom postupku.
- (3) Lice kome je rešenjem Agencije onemogućen ili ograničen uvid u tražene dosijee i dokumente, ima pravo na sudsku zaštitu u upravnom sporu.

3. Rukovođenje Agencijom

Savet Agencije

Član 20.

- (1) Agencijom rukovodi Savet Agencije od sedam članova.

(2) Savet Agencije odlučuje na sednicama, većinom glasova svih svojih članova.

Članstvo u Savetu Agencije

Član 21.

- (1) Članove Saveta Agencije bira i razrešava Narodna Skupština.
- (2) Za članove Saveta Agencije mogu biti birani punoletni državljani Republike Srbije, koji su nestranačke ličnosti od visokog stručnog ugleda.
- (3) Zaposleni u BIA i saradnici BIA, kao i zaposleni u ranijim službama i saradnici ranijih službi, ne mogu biti birani za člana Saveta Agencije.
- (4) Kandidati za članove Saveta Agencije daju pismenu izjavu o činjenicama iz stava 3. ovog člana.
- (5) Članovi Saveta Agencije biraju se na pet godina i mogu biti ponovo birani.

Zakletva

Član 22.

Članovi Saveta Agencije daju pred Narodnom skupštinom svečanu izjavu koja glasi:

„Zaklinjem se da ću svoju dužnost obavljati savesno, nepristrasno i odgovorno, da ću dosledno poštovati Ustav i zakon i da ću sve svoje snage posvetiti služenju istini i pravdi.“

Predsednik Saveta Agencije

Član 23.

- (1) Agenciju predstavlja predsednik Saveta Agencije koji i predsedava sednicama Saveta Agencije.
- (2) Predsednika Saveta Agencije biraju članovi Saveta na period od jedne godine, sa mogućnošću ponovnog izbora.

Odgovornost i prestanak mandata članova Saveta Agencije

Član 24.

- (1) Članovi Saveta Agencije odgovaraju za svoj rad Narodnoj skupštini.
- (2) Mandat članu Saveta Agencije prestaje razrešenjem, u sledećim slučajevima:
 - 1) kada istekne rok na koji je biran, i
 - 2) pre isteka roka na koji je biran:
 - na njegovo traženje;
 - ako bude pravnosnažno osuđen za krivično delo na безусловnu kaznu zatvora u trajanju od najmanje šest meseci, i
 - ako trajno izgubi sposobnost za obavljanje svoje dužnosti.

4. Pravni položaj zaposlenih u Agenciji

Pravno regulisanje radnih odnosa u Agenciji

Član 25.

Na prava i obaveze iz radnog odnosa zaposlenih u Agenciji shodno se primenjuju odredbe republičkog zakona kojim se uređuju radni odnosi u državnim organima.

Prijem u radni odnos i rukovodni kadar Agencije

Član 26.

(1) Prijem u radni odnos u Agenciji vrši predsednik Saveta Agencije, na osnovu odluke Saveta Agencije.

(2) Rukovodeća radna mesta i radna mesta sa posebnim ovlašćenjima i odgovornostima utvrđuju se Statutom Agencije.

Posebna ograničenja

Član 27.

(1) Zaposleni u Agenciji ne mogu imati, odnosno vršiti neku javnu funkciju ili neku drugu profesionalnu delatnost.

(2) U vršenju svojih službenih poslova, zaposleni u Agenciji ne smeju da se rukovode svojim političkim opredeljenjima.

5. Obaveza čuvanja tajni

Član 28.

Članovi Saveta Agencije i zaposleni u Agenciji dužni su da čuvaju državnu, vojnu, poslovnu i službenu tajnu i po prestanku svojstva člana Saveta Agencije, odnosno zaposlenog u Agenciji, nezavisno od načina na koji su je saznali.

IV. Korišćenje dosijea

Pripremanje dosijea za korišćenje

Član 29.

(1) Agencija će pre početka korišćenja dosijea:

1) izdvojiti iz dosijea stvari (lične predmete, dokumente i dr) koje su se nalazile u nezakonitoj državi BIA i ranijih službi, kao i stvari koje su bile u vezi sa zakonitim aktivnostima BIA i ranijih službi i vratiti te stvari vlasnicima ili njihovim naslednicima, odnosno njihovim pravnim sledbenicima;

2) izdvojiti dosijee vođene pre 13. maja 1944. godine povodom kojih nije bilo operativnih aktivnosti BIA i ranijih službi posle 13. maja 1944. godine i ustupiti ih Arhivu Srbije; i

3) izdvojiti dosijee iz člana 5. stav 4. ovog zakona, u poseban fond i obezbediti njihovu naročitu zaštitu do sticanja uslova za njihovo korišćenje.

(2) Agencija će sačiniti kopije dosijea i u njima učiniti neprepoznatljivim imena:

1) zaposlenih u BIA i ranijim službama;

2) saradnika BIA i ranijih službi koji su radili na obrazovanju dosijea i drugih lica koja su dala informacije radi obrazovanja dosijea; i

3) trećih lica, ako bi njihovim identifikovanjem moglo da bude povređeno njihovo pravo na ugled, pravo na privatni život, ili koje drugo pravo ili opravdani interes.

Korišćenje dosijea po ovom zakonu

Član 30.

Na osnovu ovog zakona dosijeji se mogu koristiti za: ostvarivanje prava na uvid, naučna istraživanja, obrazovne svrhe, informisanje javnosti, zaštitu prava i svrhe utvrđivanja kršenja ljudskih prava.

1. Obaveštenje o dosijeu

Pravo na obaveštenje o postojanju dosijea

Član 31.

(1) Podnosilac zahteva ima pravo da ga Agencija, najkasnije u roku od 30 dana od dana prijema urednog zahteva, obavesti o tome da li postoji dosije pod njegovim imenom.

(2) Podnosilac zahteva ima pravo da ga Agencija, najkasnije u roku od 60 dana od dana prijema urednog zahteva, obavesti o tome da li se u drugim dosijeima pripremljenim za korišćenje sadrže podaci o njemu, kao i da li postoje drugi podaci o njemu.

Zahtev za obaveštenje o postojanju dosijea

Član 32.

(1) Zahtev za obaveštenje o postojanju dosijea podnosi se Agenciji i obavezno sadrži podatke o identitetu podnosioca (ime i prezime, devojачko prezime, imena roditelja, datum i mesto rođenja, jedinstveni matični broj građana), kao i adresu prebivališta, odnosno boravišta.

(2) U zahtevu iz stava 1. ovog člana, podnosilac može navesti i druge podatke od interesa za lakše pronalaženje dosijea (period za koji se pretpostavlja da je dosije vođen, karakteristični događaji, radni odnos, politički angažman i drugo).

(3) Zahtev koji podnosi zakonski naslednik umrlog ili nestalog lica treba da sadrži i podatke o identitetu umrlog ili nestalog lica, a uz zahtev potrebno je priložiti kopiju izvoda iz matične knjige umrlih, odnosno kopiju sudske odluke o proglašenju nestalog lica za umrlo, kao i dokaz o srodstvu sa umrlim, odnosno nestalim licem.

(4) Zahtev koji nije uredan vraća se podnosiocu, sa uputstvom o dopuni.

(5) Ako podnosilac zahteva ne otkloni nedostatke u roku od 15 dana od dana prijema uputstva o dopuni, a nedostaci su takvi da se po zahtevu ne može postupati, Agencija će doneti zaključak o odbacivanju neurednog zahteva.

(6) Agencija može da izradi obrazac zahteva, ali mora da razmotri i zahtev koji nije sačinjen na tom obrascu.

(7) Zahtev je oslobođen plaćanja takse ako se traži obaveštenje o postojanju dosijea koji se vodi pod imenom podnosioca zahteva.

Obaveštenje Agencije

Član 33.

(1) Obaveštenje Agencije iz člana 31. ovog zakona ima karakter konačnog upravnog akta i protiv njega se može neposredno pokrenuti upravni spor.

(2) Upravni spor se može neposredno pokrenuti i kada Agencija, ni u roku od sedam dana od dana ponovljenog zahteva, ne obavesti podnosioca zahteva.

2. Uvid u dosije

a) Uvid u svoj dosije

Pravo na uvid u svoj dosije

Član 34.

Podnosilac zahteva ima pravo da mu Agencija, u roku od 45 dana od dana prijema zahteva, stavi na uvid njegov dosije, odnosno da mu u roku od 90 dana od dana prijema zahteva, stavi na uvid druge dosije koje sadrže podatke o njemu, kao i druge podatke o njemu.

Zahtev za uvid u svoj dosije

Član 35.

(1) U pogledu sadržine zahteva za uvid, postupanja sa zahtevom koji nije uredan i izrade obrasca zahteva, važe odredbe člana 32. stav 1. i 3. do 6. ovog zakona.

(2) Podnosilac zahteva za uvid u svoj dosije, kao i zakonski naslednik umrlog ili nestalog lica, prilikom podnošenja zahteva za uvid ne plaća bilo kakvu naknadu, odnosno taksu.

Način ostvarivanje prava na uvid u svoj dosije

Član 36.

(1) Ako je istovremeno sa zahtevom za obaveštenje podnet i zahtev za uvid u dosije, kao i ako je podnet samo zahtev za uvid, Agencija će podnosioca zahteva o kojem postoji dosije, obavestiti o tome kada i gde može izvršiti uvid u svoj dosije.

(2) Podnosilac zahteva iz stava 1. ovog člana može iz opravdanih razloga tražiti da uvid u svoj dosije izvrši u drugo vreme.

(3) Uvid u dosije, pripremljen saglasno članu 29. ovog zakona, vrši se u službenim prostorijama Agencije.

(4) Lice koje nije u stanju da bez pratioca izvrši uvid u svoj dosije, može da to učini uz pomoć pratioca, o čemu će obavestiti Agenciju u svom zahtevu za uvid u dosije.

(5) Tokom vršenja uvida u dosije, u prostoriji ne mogu biti prisutna druga lica, osim ako se radi o licu kojem je neophodna pomoć pratioca da bi izvršilo uvid u dosije.

(6) Agencija će, na zahtev lica kojem je potrebna stručna pomoć radi razumevanja sadržine svog dosijea, pružiti takvu pomoć.

Upoznavanje sadržine svog dosijea

Član 37.

(1) Pravo na uvid u svoj dosije obuhvata pravo na razgledanje spisa dosijea, čitanje autentičnog teksta, pravljenje rukopisnih beležaka i kopiranje.

(2) Agencija je dužna da imaocu prava na uvid, na njegov zahtev, učini dostupnom sadržinu njegovog dosijea radi upoznavanja, u onom obliku u kojem

postoji taj dosije ili njegovi sastavni delovi (tj. da mu omogući čitanje, slušanje, odnosno gledanje).

(3) Ako podnositelj nije drugačije odredio u zahtevu, Agencija je dužna da imaocu prava na uvid, omogući uvid u ceo njegov dosije.

(4) Upoznavanje imaoca prava na uvid sa sadržinom njegovog dosijea, Agencija ne sme usloviti plaćanjem naknade.

Kopiranje sadržine svog dosijea

Član 38.

(1) Agencija je dužna da imaocu prava na uvid, izradi, overi i preda fotokopiju celog ili dela njegovog dosijea pripremljenog za korišćenje.

(2) Nužne troškove izrade, overe i predaje fotokopije celog ili dela dosijea iz stava 1. ovog člana, snosi imalac prava na uvid, u skladu sa opštim aktom Agencije.

(3) Agencija je dužna da imaocu prava na uvid, izradi, overi i preda kopiju celog ili dela njegovog dosijea pripremljenog za korišćenje, kada za to postoji tehnička mogućnost u Agenciji (fotografija, tonska, video, elektronska ili drugačija kopija).

(4) Nužne troškove izrade, overe i predaje kopije celog ili dela dosijea iz stava 3. ovog člana, snosi imalac prava na uvid, u skladu sa opštim aktom Agencije.

(5) Agencija je dužna da vodi evidenciju o svim kopijama koje je sačinila, overila i predala.

Punomoćnik

Član 39.

(1) Pravo lica na obaveštenje o postojanju svog dosijea i uvida u dosije može se ostvariti lično i preko punomoćnika.

(2) Punomoćnik mora da ima jugoslovensko državljanstvo.

(3) Punomoćnik stranca, u smislu člana 3. stav 6. tačka 2. i 3. ovog zakona, može biti i strani državljanin.

(4) Punomoćje mora biti overeno.

Podaci o trećim licima, sadržani u dosijeu

Član 40.

(1) Nezavisno od odredbe člana 29. stav 2. tačka 3. ovog zakona, imalac prava na uvid u svoj dosije može izvršiti uvid i u podatke o trećem licu sadržane u dosijeu, uz pristanak tog lica.

(2) Izjava o pristanku trećeg lica može se odnositi na pojedinačni dosije, kao i na sve dosijee u kojima je njegovo ime učinjeno neprepoznatljivim.

(3) Izjava iz stava 2. ovog člana mora biti potpisana, overena i predata Agenciji.

(4) Izjava iz stava 2. ovog člana može se dati i ovlašćenom službeniku Agencije, koji je overava svojim potpisom.

(5) Nezavisno od odredaba iz prethodnih stavova ovog člana, uvid u podatke koje dosije sadrži o trećim licima može se vršiti ako je treće lice umrlo pre više od 30 (trideset) godina, odnosno ako je podatak stariji od 30 (trideset) godina.

Dobijanje posebnih informacija

Član 41.

(1) Imalac prava na uvid u svoj dosije, nakon izvršenog uvida u dosije, može dobiti informacije o imenima zaposlenih u BIA i ranijim službama, kao i saradnika BIA i ranijih službi koji su radili na formiranju dosijea, odnosno koji su davali podatke prilikom formiranja dosijea, pod sledećim uslovima:

- 1) da podnese poseban pismeni zahtev za dobijanje takvih informacija i obrazloži opravdanost tog zahteva;
- 2) da potpiše izjavu o tome da je upoznat sa obavezama korišćenja dobijenih informacija u skladu sa zakonom;
- 3) da Agencija može da, na osnovu sadržine dosijea, pozitivno identifikuje imena lica čije se otkrivanje traži; i
- 4) da lica čija imena Agencija treba da otkrije nisu bila mlađa od 18 godina u vreme kada su davala podatke sadržane u dosijeu.

(2) Smatraće se da je zahtev za dobijanje informacija iz stava 1. ovog člana opravdan ako su podaci sadržani u dosijeu takve prirode da nanose štetu interesima lica na koje se dosije odnosi.

Anonimizacija ličnih podataka

Član 42.

(1) Imalac prava na uvid u dosije, nakon izvršenog uvida u dosije, može pismeno zatražiti da lični podaci o njemu, odnosno o umrlom ili nestalom licu, budu anonimizovani posle isteka pet godina od dana stupanja na snagu ovog zakona.

(2) Anonimizacija ličnih podataka vrši se tako što se imena i prezimena lica na koje se podaci odnose, kako u originalu i svim kopijama dosijea, tako i u svim drugim evidencijama koje su ustanovljene u Agenciji, na odgovarajući način učine neprepoznatljivim.

(3) Agencija će rešenjem odbiti zahtev za anonimizaciju ako su informacije iz dosijea potrebne kao dokazi u sudskom postupku koji je u toku.

Pravo na ličnu belešku

Član 43.

(1) Imalac prava na uvid u svoj dosije ima pravo na pismenu belešku kojom ukazuje na netačne tvrdnje ili zlonamerne kvalifikacije sadržane u dosijeu, koji štete njegovoj časti i ugledu.

(2) Belešku overava i potpisuje ovlašćeni službenik Agencije i ona postaje sastavni deo dosijea.

(3) Ako imalac prava na uvid u svoj dosije iskoristi pravo iz stava 1. ovog člana, a taj dosije je prethodno dostavljen nekoj instituciji u skladu sa ovim zakonom, Agencija je dužna da toj instituciji dostavi i pismenu belešku.

Prava zaposlenih i saradnika BIA i ranijih službi

Član 44.

Ako su imena zaposlenih u BIA i ranijim službama, kao i saradnika BIA i ranijih službi otkrivena na osnovu člana 41. ovog zakona, ta lica imaju pravo da od Agencije dobiju na uvid izveštaje koje su podnosila o licu na koje se dosije odnosi, ukoliko je to potrebno radi zaštite njihovih prava.

b) Uvid u tuđi dosije

Pravo na uvid u tuđi dosije

Član 45.

(1) Podnosilac zahteva ima pravo da mu Agencija, u roku od 60 dana od dana prijema zahteva, stavi na uvid tuđi dosije, odnosno tuđe dosijee, za: naučna istraživanja, obrazovne svrhe, informisanje javnosti, odnosno zaštitu prava.

(2) Podnosilac zahteva iz stava 1. ovog člana može biti i stranac.

Zahtev za uvid u tuđi dosije

Član 46.

Zahtev za uvid u tuđi dosije podnosi se Agenciji i obavezno sadrži lično ime i adresu prebivališta, odnosno boravišta podnosioca, kao i svrhu iz člana 45. ovog zakona radi čijeg ostvarivanja se traži uvid.

Zahtev za uvid u tuđi dosije na osnovu pristanka

Član 47.

(1) Uvid u tuđi dosije može se vršiti na osnovu pristanka lica pod čijim imenom se dosije vodi.

(2) Izjava o pristanku lica iz stava 1. ovog člana daje se podnosiocu zahteva ili Agenciji generalno unapred, a potvrđuje se svojeručnim potpisom, overenim na propisani način.

(3) Izjava o pristanku iz stava 2. ovog člana može se dati i ovlašćenom službeniku Agencije, koji je overava svojim potpisom.

Punomoćnik

Član 48.

Za ostvarivanje prava na uvid u tuđi dosije preko punomoćnika važe odredbe člana 39. stav 2. do 4. ovog zakona.

Upoznavanje sadržine tuđeg dosijea

Član 49.

(1) Podnosilac zahteva ostvaruje pravo na uvid u skladu sa rešenjem Agencije o stavljanju tuđeg dosijea na uvid.

(2) Imalac prava na uvid snosi nužne troškove upoznavanja sadržine tuđeg dosijea, u skladu sa opštim aktom Agencije.

Primena odredbi o uvidu u svoj dosije

Član 50.

Na uvid u tuđi dosije shodne se primenjuju odredbe o uvidu u svoj dosije sadržane u članu 35. stav 1, članu 36. stav 2. do 6, članu 37. stav 1. do 3. i članu 38. ovog zakona.

3. Naučna istraživanja i obrazovanje

Član 51.

(1) Dosije se mogu koristiti u naučnim istraživanjima, kao i u delatnosti obrazovanja na visokoškolskoj ustanovi, radi ostvarivanja naučnih saznanja i visokoškolskog obrazovanja o autoritarnim režimima i ulozi BIA i ranijih službi u njima.

(2) Dosije se izuzetno mogu koristiti neanonimizovani u naučne i obrazovne svrhe, onda kada se ciljevi iz stava 1. ovog člana ne mogu drugačije ostvariti.

Podsticanje naučnih istraživanja

Član 52.

(1) Agencija podstiče i pomaže istraživanja koja imaju za cilj potpunije razjašnjavanje prirode autoritarnih režima i uloge BIA i ranijih službi u njima.

(2) Ostvarujući zadatak iz stava 1. ovog člana Agencija priprema informacije o strukturi, metodima i posledicama delovanja BIA i ranijih službi ili na drugi način te informacije stavlja na raspolaganje istraživačima.

4. Informisanje javnosti

Pretežan interes javnosti

Član 53.

Objavljivanje dosijea u javnim glasilima dopušteno je radi potpunijeg razjašnjavanja prirode autoritarnih režima i uloge BIA i ranijih službi u njima, odnosno kada interes javnosti da bude obavještena o njima preteže nad interesima lica koja bi mogla biti pogođena objavljivanjem svojih dosijea, a posebno: ako je lice pristalo na objavljivanje; ako je reč o dosijeu koji se odnosi na ličnost od interesa za javnost, naročito ako se odnosi na nosioca državne, javne ili političke funkcije, a objavljivanje je važno s obzirom na okolnost da lice obavlja tu funkciju; ako je lice svojim ponašanjem dalo povoda za objavljivanje; i ako je objavljivanje u interesu pravosuđa.

Priključivanje odgovora i ispravke dosijeu

Član 54.

Ako se povodom objavljivanja dosijea u javnom glasilu objavi odgovor ili ispravka lica na koje se dosije odnosi, Agencija će odgovor, odnosno ispravku priključiti dosijeu.

5. Uvid u dosije i njegovo korišćenje radi zaštite prava

Član 55.

(1) Onaj za koga se, u vezi sa dosijeima BIA i ranijih službi, iznese tvrdnja da je bilo kada u vremenu od 13. maja 1944. do dana stupanja na snagu ovog zakona, bio radnik ili saradnik ovih službi, ili koja druga tvrdnja podesna da povredi njegov ugled, privatnost, koje drugo pravo ličnosti ili opravdani interes, ima pravo na uvid u dosijee, kao i na njihovo korišćenje, kako bi mogao preduzeti radnje za zaštitu prava ili interesa.

(2) Ako je lice iz prethodnog stava umrlo, prava predviđena prethodnim stavom pripadaju njegovom bračnom drugu, deci i unucima, roditeljima, braći i sestrama, kao i licu koje je za to odredio umrli.

6. Upravni spor

Član 56.

(1) Imalac prava na uvid može neposredno pokrenuti upravni spor protiv rešenja kojim mu je uskraćeno ili ograničeno pravo na: uvid, sačinjavanje rukopisne beleške, dobijanje kopije, anonimizaciju, ili sačinjavanje lične beleške.

(2) Upravni spor se može neposredno pokrenuti i ako Agencija ne donese rešenje u rokovima propisanim zakonom kojim se uređuju upravni sporovi.

7. Utvrđivanje kršenja ljudskih prava

Provera i obaveštenje o kršenju ljudskih prava

Član 57.

(1) Agencija je dužna da, na osnovu izvršene provere, pismeno obavesti ovlašćeni organ, odnosno organizaciju o tome da li su ovlašćena službena lica i saradnici BIA i ranijih službi kršili ljudska prava, odnosno da li su inicirali, naređivali ili svojim obaveštenjima ili na drugi način učestvovali u kršenju ljudskih prava.

(2) Provera i obaveštenje iz stava 1. ovog člana odnosi se na period od 13. maja 1944. godine do dana stupanja na snagu ovog zakona.

Kršenje ljudskih prava

Član 58.

(1) Kršenje ljudskih prava u smislu ovog zakona jeste svaka radnja radnika ili saradnika BIA i ranijih službi, preduzeta u vršenju dužnosti, odnosno zadatka, koja:

1) predstavlja krivično delo za koje je nastupila zastarelost krivičnog gonjenja, a u čijem je izvršenju radnik ili saradnik BIA i ranijih službi učestvovao kao izvršilac, podstrekač, saučesnik, pomagač, organizator zločinačkog udruženja ili na drugi način, ili čije izvršenje nije sprečio u skladu sa svojim zakonskim ovlašćenjima;

2) ima za cilj da se neko lice liši prava koje mu po zakonu pripada ili da mu se oteža ostvarivanje takvog prava ili da se nekom licu omogući da stekne neko pravo ili korist koji mu po zakonu ne pripadaju; ili

3) ima za cilj da utiče na državni organ, organizaciju, preduzeće ili drugo pravno lice da donese odluku ili preduzme radnju kojom se građani dovode u neravnotežan položaj ili da utiče na ishod sudskog ili upravnog postupka.

(2) Kršenje ljudskih prava u smislu ovog zakona jeste i svaka radnja saradnika BIA i ranijih službi kojom se vredja pravo na privatnost drugog lica, a koja je preduzeta s ciljem da se dodje do informacija koje se tiču toga lica ili su u njegovom posedu, da bi se te informacije dostavile BIA ili ranijoj službi.

(3) Kršenje ljudskih prava postoji i kada je radnja iz stava 1. i 2. ovog člana izvršena po naredjenju pretpostavljenog, kao i kada nije bila protivpravna prema propisima koji su važili u vreme njenog izvršenja.

(4) Kršenjem ljudskih prava iz stava 1. ovog člana, ne smatra se ono kršenje ljudskih prava koje je:

- 1) izvršilo lice mlađe od 18 godina;
- 2) izvršeno usled prinude, pretnje, ucene ili drugog nedopuštenog pritiska; i
- 3) izvršeno davanjem informacija BIA ili ranijim službama, u izjavi prilikom saslušanja u policiji, odnosno zadržavanja u policiji, zatvoru ili pritvoru.

Lica za koja se vrši provera

Član 59.

Provera iz člana 57. stav 1. ovog zakona vrši se za lica koja zauzimaju ili su kandidati za sledeće položaje:

- 1) poslanika Narodne i pokrajinske skupštine;
- 2) predsednika Republike;
- 3) predsednika i člana republičke i pokrajinske vlade;
- 4) predsednika i zamenika predsednika skupštine opštine i predsednika i zamenika predsednika skupštine grada;
- 5) sekretara Narodne i pokrajinske skupštine;
- 6) starešinu i rukovodećeg radnika u službama Narodne i pokrajinske skupštine;
- 7) starešinu i rukovodećeg radnika u službama predsednika Republike;
- 8) zamenika i pomoćnika ministra, funkcionera koji rukovodi republičkim, odnosno pokrajinskim organima i organizacijama i druge starešine organa u republičkim, odnosno pokrajinskim organima i organizacijama i službama, koje postavlja republička, odnosno pokrajinska vlada;
- 9) sekretara opštine i grada;
- 10) načelnika okruga i grada;
- 11) predsednika i sudiju Ustavnog suda Srbije, predsednika i sudiju sudova opšte nadležnosti i posebnih sudova, člana Visokog saveta pravosuđa, nosioca javnotužilačkih funkcija i starešinu organa za prekršaje;
- 12) direktora i člana upravnog odbora javnog preduzeća čiji je osnivač Republika, pokrajina ili lokalna samouprava;
- 13) direktora i člana upravnog odbora javne ustanove čiji je osnivač Republika, pokrajina ili lokalna samouprava i to:

- 14) predsjednika i člana upravnog odbora univerziteta, rektora univerziteta i dekana fakulteta;
- 15) predsjednika i člana upravnog odbora, direktora i odgovornog urednika organizacije koja se bavi javnim informisanjem;
- 16) guvernera i viceguvernera Narodne banke;
- 17) direktora banke sa većinskim državnim kapitalom;
- 18) funkcionera i ovlašćenog službenog lica u BIA;
- 19) direktora i rukovodećeg radnika u zavodskoj ustanovi za izvršenje krivičnih sankcija;
- 20) šefa diplomatske misije u stranoj državi i međunarodnoj organizaciji.

Provera na zahtev i provera po službenoj dužnosti

Član 60.

(1) Organi i organizacije nadležni za kandidovanje, izbor, postavljenje ili prijem u službu lica iz tačke 3, 5. do 13. i 15. do 18. člana 59. ovog zakona, dužni su da podnesu zahtev za proveru Agenciji.

(2) Proveru za lica iz tačke 1, 2, 4 i 14. člana 59. ovog zakona, Agencija vrši po službenoj dužnosti.

(3) Nadležne izborne komisije su dužne da Agenciji odmah dostave utvrđene liste kandidata za lica iz tačke 1, 2 i 4. člana 59. ovog zakona.

Obaveštavanje lica, organa, odnosno organizacija

Član 61.

Agencija je dužna da o rezultatima provere odmah, a najkasnije u roku od sedam dana, obavesti lice za koje je provera izvršena, kao i organ, odnosno organizaciju nadležne za kandidovanje, izbor, postavljenje ili prijem lica u službu.

Prava lica za koje je izvršena provera

Član 62.

(1) Lice iz člana 61. ovog zakona ima pravo da u roku od sedam dana od dana prijema obaveštenja o kršenju ljudskih prava, ostvari uvid u sve dosijee i dokumente na osnovu kojih je Agencija utvrdila da je kršilo ljudska prava.

(2) Lice iz stava 1. ovog člana ima pravo da, u roku od sedam dana od dana ostvarenog uvida, odnosno isteka roka za uvid, saopšti Agenciji da se povlači sa položaja koji zauzima, odnosno da odustaje od kandidature ili da uloži prigovor Agenciji.

(3) Ako se lice iz stava 2. ovog člana povuče sa položaja koju obavlja, odnosno odustane od kandidature, Agencija o tome odmah obaveštava organ, odnosno organizaciju nadležne za kandidovanje, izbor, postavljenje ili prijem lica u službu.

(4) Ako lice iz stava 2. ovog člana uloži prigovor Agenciji, Savet Agencije odlučiće o prigovoru u roku od sedam dana od dana prijema prigovora.

(5) Protiv odluke Agencije kojom je odbijen, odnosno odbačen prigovor, podnosilac prigovora može pokrenuti upravni spor u roku od 30 dana od dana prijema odluke.

Saopštenje Agencije

Član 63.

Agencija će u sredstvima javnog informisanja objaviti saopštenje sa podacima o kršenju ljudskih prava koje je izvršilo lice iz člana 62. stav 1. ovog zakona:

- 1) ako se to lice ne povuče sa položaja koji obavlja ili ne odustane od kandidature u roku od sedam dana od dana isteka roka za vršenje prava na uvid;
- 2) ako to lice ne uloži prigovor u roku od sedam dana od dana isteka roka za vršenje prava na uvid; ili
- 3) ako se to lice ne povuče se sa položaja koju obavlja ili ne odustane od kandidature u roku od sedam dana od dana prijema odluke Agencije o odbijanju, odnosno odbacivanju njegovog prigovora.

Vreme sprovođenja postupaka

Član 64.

Postupci za utvrđivanje kršenja ljudskih prava, za lica koja zauzimaju položaje ili su kandidati za položaje iz člana 59. ovog zakona, sprovodiće se u roku od pet godina od dana stupanja na snagu ovog zakona.

V. Preuzimanje dosijea od strane Arhiva Srbije

Predaja dosijea od strane Agencije

Član 65.

(1) Agencija će po isteku roka od deset godina od dana stupanja na snagu ovog zakona, a u daljem roku od tri meseca, predati Arhivu Srbije sve dosijee i svu arhivu nastalu u radu Agencije, koji se nalaze u posedu Agencije.

(2) O predaji dosijea staraće se Savet Agencije, a o preuzimanju – direktor Arhiva Srbije.

(3) Danom predaje svih dosijea Arhivu Srbije, Agencija prestaje s radom.

Postupanje Arhiva Srbije

Član 66.

(1) Arhiv Srbije je dužan da od dosijea koje je preuzeo od Agencije, formira poseban arhivski fond i da utvrdi posebne mere za njegovu zaštitu i čuvanje.

(2) Dosijei se mogu koristiti u rokovima i po pravilima utvrđenim o arhivskoj građi.

VI. KAZNENE ODREDBE

Povreda tajnosti ličnih podataka iz dosijea

Član 67.

Ko bez pismene saglasnosti lica na koje se dosije odnosi, trećeg lica ili njihovih zakonskih naslednika otkrije, dopusti uvid ili javno saopšti lične podatke iz dosijea i time nanese štetu licu na koje se podaci odnose ili trećem licu, kazniće se zatvorom do tri godine ili novčanom kaznom.

Povreda celovitosti dosijea

Član 68.

Ko izvrši bilo kakve izmene u dosijeima, naruši celovitost dosijea, učini podatke nečitkim ili na drugi način neupotrebljivim, kao i ako ih preinači (član 9. ovog zakona), kazniće se zatvorom do tri godine ili novčanom kaznom.

Prekršaji odgovornih lica

Član 69.

Novčanom kaznom od 50.000 do 500.000 dinara kazniće se za prekršaj odgovorno lice u državnom organu i organizaciji, pravnom licu, političkoj partiji ili privatnoj instituciji koja postupi suprotno odredbama člana 5. stav 1, člana 6, člana 7, člana 8. stav 1. i 2, člana 51. i člana 53. ovog zakona.

Prekršaji fizičkog lica

Član 70.

Novčanom kaznom od 5.000 do 50.000 dinara kazniće se za prekršaj fizičko lice koje postupi suprotno odredbama člana 6. ovog zakona.

VII. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Osnivanje i početak rada Agencije

Član 71.

(1) Narodna skupština izvršiće izbor članova Saveta Agencije u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

(2) Agencija će početi sa radom u roku od 30 dana od dana izbora članova Saveta Agencije.

Stupanje na snagu

Član 72.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku Republike Srbije."

